

22. Přehled teorie elementárních dělitelů

In: Otakar Borůvka (author): Základy teorie matic. (). Praha: Academia, 1971. pp. 152--161.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401351>

Terms of use:

© Akademie věd ČR

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

22. PŘEHLED TEORIE ELEMENTÁRNÍCH DĚLITELŮ

V následujících odstavcích 22.1.–23.7. uvedeme stručný přehled důležité teorie elementárních dělitelů, která pochází od K. Weierstrasse (v. 20.1.). Věty uvádíme většinou bez důkazů. T značí těleso komplexních čísel.

22.1. Definice svazku matic. Nechť \mathbf{A} , \mathbf{B} značí čtvercové matice téhož stupně n nad tělesem T , přičemž \mathbf{A} je regulární.

Množina čtvercových matic stupně n tvaru

$$\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B},$$

kde λ značí libovolné číslo, se nazývá *regulární svazek matic* určený maticemi \mathbf{A} , \mathbf{B} .

22.2. Zavedení pojmu elementárních dělitelů regulárního svazku matic.

1. Nechť D_k značí (pro $k = 1, 2, \dots, n$) největšího společného dělitele všech minorů k -tého stupně v matici $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$.

Je tedy D_k polynom proměnné λ stupně $\leq k$. Zvláště pak $D_n = |\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$ je polynom stupně n , neboť $|\mathbf{A}| \neq 0$.

Snadno se zjistí, že pro $k = 1, 2, \dots, n - 1$ je polynom D_{k+1} dělitelný polynomem D_k , takže

$$\frac{D_{k+1}}{D_k} \quad \cdot$$

je polynom proměnné λ .

2. Zvolme libovolný polynom $\lambda - a$ (a je komplexní číslo), zvaný stručně *základ*. Označme h_k exponent nejvyšší mocniny základu $\lambda - a$, která dělí polynom D_k . To znamená, že když $\lambda - a$ nedělí D_k , pak je $h_k = 0$. Když ale $\lambda - a$ dělí D_k , pak také $(\lambda - a)^{h_k}$ dělí D_k , zatímco $(\lambda - a)^{h_k+1}$ nedělí polynom D_k .

3. Vlastnosti exponentů h_k (pro libovolný základ $\lambda - a$):

a) $h_k \leq h_{k+1}$,

příčemž znaménko rovnosti platí právě tehdy, když $h_{k+1} = 0$.

b) Když pro určité j nastane $h_j = 0, h_{j+1} > 0$, pak

$$h_1 = h_2 = \dots = h_j = 0, \\ 0 < h_{j+1} < \dots < h_n.$$

4. Položme

$$e'_1 = h_1, e'_2 = h_2 - h_1, \dots, e'_n = h_n - h_{n-1}. \quad (120)$$

Potom platí: a) $e'_k = 0$ jen tehdy, když $h_k = 0$;

b) $e'_1 \leq e'_2 \leq \dots \leq e'_n$;

c) Když pro určité j platí $e_j = 0, e_{j+1} > 0$, pak je

$$e'_1 = e'_2 = \dots = e'_j = 0$$

$$e'_{j+1} > 0, e'_{j+2} > 0, e'_n > 0. \quad (121)$$

příčemž

$$e'_{j+1} + e'_{j+2} + \dots + e'_n = h_n. \quad (122)$$

5. Jsou-li e'_k čísla definována vztahy (120) a platí-li (121), pak polynomy

$$(\lambda - a)^{e'_{j+1}}, (\lambda - a)^{e'_{j+2}}, \dots, (\lambda - a)^{e'_n} \quad (123)$$

se nazývají *elementární dělitelé* matice $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$, popř. elementární dělitelé svazku $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$ nebo též determinantu $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$ patřící k základu $\lambda - a$.

22.3. Věta. 1. Elementární dělitelé (123) mohou patřit jen k základu $\lambda - a$, který dělí determinant $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$.

2. Součin elementárních dělitelů patřících k témuž základu $\lambda - a$ je roven nejvyšší mocnině $(\lambda - a)^{h_n}$, která dělí determinant $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$.

3. Součin všech elementárních dělitelů patřících ke všem možným základům je roven až na multiplikativní konstantu determinantu $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$.

Důkaz: 1. Když $\lambda - a$ nedělí determinant $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$, pak všechna

$$h_n = h_{n-1} = \dots = h_1 = 0,$$

a tedy též

$$e'_n = e'_{n-1} = \dots = e'_1 = 0.$$

2. Druhé tvrzení plyne ze vztahu (122).

3. Třetí tvrzení je důsledkem druhého.

Příklad 22. Určeme všechny elementární dělitele svazku $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$, přičemž matice \mathbf{A} , \mathbf{B} jsou

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} a_1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & a_1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & a_1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & a_2 \end{bmatrix}, \quad \mathbf{B} = \begin{bmatrix} b_1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & b_1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & b_1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & b_2 \end{bmatrix},$$

a $a_1 a_2 \neq 0$.

Řešení:

$$\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B} = \begin{bmatrix} \lambda a_1 + b_1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \lambda a_1 + b_1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & \lambda a_1 + b_1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \lambda a_2 + b_2 \end{bmatrix}.$$

Zřejmě je $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}| = (\lambda a_1 + b_1)^3 (\lambda a_2 + b_2) = a_1^3 a_2 (\lambda + b_1/a_1)^3 \cdot (\lambda + b_2/a_2)$. Předpokládejme, že $(b_2/a_2) \neq (b_1/a_1)$. Pak elementární dělitele mohou příslušet pouze k dvěma základům, a to $\lambda + b_1/a_1$, $\lambda + b_2/a_2$.

1. Pro základ $\lambda + b_1/a_1$ zřejmě je

$$h_1 = 0, h_2 = 1, h_3 = 2, h_4 = 3,$$

$$e'_1 = 0, e'_2 = 1, e'_3 = 1, e'_4 = 1.$$

Příslušní elementární dělitele jsou tři a jsou vesměs rovni $\lambda + b_1/a_1$.

2. Pro základ $\lambda + b_2/a_2$ zřejmě je

$$\begin{aligned} h_1 = 0, h_2 = 0, h_3 = 0, h_4 = 1, \\ e'_1 = 0, e'_2 = 0, e'_3 = 0, e'_4 = 1. \end{aligned}$$

Příslušný elementární dělitel je $\lambda + b_2/a_2$. Součin všech elementárních dělitelů je roven

$$(\lambda + b_1/a_1)^3 (\lambda + b_2/a_2) = \frac{1}{a_1^3 a_2} |\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|.$$

22.4. Definice. Nechť polynom $\lambda - a$ dělí determinant $|\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}|$ a nechť (pro $k = 1, 2, \dots, n$) mají čísla h_k význam uvedený v odst. 22.2.2.

Každý minor k -tého stupně v matici $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$, dělitelný mocninou $(\lambda - a)^{h_k}$, se nazývá *regulární minor* k -tého stupně vzhledem k základu $\lambda - a$.

22.5. Věta. 1. Každý regulární minor stupně k (pro $k = 2, 3, \dots, n$) v matici $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$ vzhledem k základu $\lambda - a$ obsahuje aspoň jeden regulární minor stupně $k - 1$ vzhledem k témuž základu $\lambda - a$.

2. Každý regulární minor stupně $k - 1$ v matici $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$ vzhledem k základu $\lambda - a$ je jako minor obsažen v aspoň jednom regulárním minoru stupně k v matici $\lambda \mathbf{A} + \mathbf{B}$ vzhledem k témuž základu $\lambda - a$.

Důkaz viz např. [13], 7–11.

Na základě uvedených vět se dá dokázat následující věta.

22.6. Weierstrassova věta. Nechť \mathbf{A}, \mathbf{B} jsou libovolné matice stupně n , z nichž \mathbf{A} je regulární. Nechť

$$(\lambda - a_1)^{e_1}, (\lambda - a_2)^{e_2}, \dots, (\lambda - a_m)^{e_m}$$

představují všechny elementární dělitele determinantu $|\lambda \mathbf{A} - \mathbf{B}|$, přičemž a_1, a_2, \dots, a_m nemusí být vzájemně různé, takže

$$e_1 + e_2 + \dots + e_m = n.$$

Pak existují regulární matice \mathbf{H}, \mathbf{K} stupně n , pro něž platí

$$\mathbf{HAK} = \mathbf{E}, \quad \mathbf{HBK} = \mathbf{W},$$

Důkaz provedeme jen v hrubých rysech. a) Uvedená podmínka je nutná. Existují-li regulární matice \mathbf{H} , \mathbf{K} o vlastnostech (125), dostáváme

$$|\mathbf{P}_1| = |\mathbf{H}| |\mathbf{P}| |\mathbf{K}| \neq 0,$$

takže \mathbf{P}_1 je regulární. Dále pro libovolné číslo λ je

$$\lambda \mathbf{P}_1 - \mathbf{Q}_1 = \mathbf{H}(\lambda \mathbf{P} - \mathbf{Q}) \mathbf{K}.$$

Odtud plyne

$$|\lambda \mathbf{P}_1 - \mathbf{Q}_1| = |\mathbf{H}| |\lambda \mathbf{P} - \mathbf{Q}| |\mathbf{K}| = c |\lambda \mathbf{P} - \mathbf{Q}|,$$

kde $c \neq 0$ je vhodná konstanta. Proto základy elementárních dělitelů obou svazků $\lambda \mathbf{P} - \mathbf{Q}$, $\lambda \mathbf{P}_1 - \mathbf{Q}_1$ jsou stejné. Dá se dokázat (důkaz neuvádíme), že i jejich exponenty jsou stejné.

b) Ukážeme, že uvedená podmínka je postačující. Nechť $|\mathbf{P}| \neq 0$, $|\mathbf{P}_1| \neq 0$ a nechť

$$(\lambda - a_1)^{e_1}, (\lambda - a_2)^{e_2}, \dots, (\lambda - a_m)^{e_m}$$

jsou elementární dělitelé obou svazků $\lambda \mathbf{P} - \mathbf{Q}$, $\lambda \mathbf{P}_1 - \mathbf{Q}_1$. Podle Weierstrassovy věty 22.6 existují takové regulární matice \mathbf{H}_1 , \mathbf{K}_1 ; \mathbf{H}_2 , \mathbf{K}_2 stupně n , že je

$$\mathbf{H}_1 \mathbf{P} \mathbf{K}_1 = \mathbf{E}, \quad \mathbf{H}_1 \mathbf{Q} \mathbf{K}_1 = \mathbf{W},$$

$$\mathbf{H}_2 \mathbf{P}_1 \mathbf{K}_2 = \mathbf{E}, \quad \mathbf{H}_2 \mathbf{Q}_1 \mathbf{K}_2 = \mathbf{W},$$

kde \mathbf{W} značí matici kanonického tvaru. Odtud plyne

$$\mathbf{P}_1 = (\mathbf{H}_2^{-1} \mathbf{H}_1) \mathbf{P} (\mathbf{K}_1 \mathbf{K}_2^{-1}),$$

$$\mathbf{Q}_1 = (\mathbf{H}_2^{-1} \mathbf{H}_1) \mathbf{Q} (\mathbf{K}_1 \mathbf{K}_2^{-1}).$$

Existují tedy takové regulární matice $\mathbf{H} = \mathbf{H}_2^{-1} \mathbf{H}_1$, $\mathbf{K} = \mathbf{K}_1 \mathbf{K}_2^{-1}$ stupně n , že je

$$\mathbf{P}_1 = \mathbf{H} \mathbf{P} \mathbf{K}, \quad \mathbf{Q}_1 = \mathbf{H} \mathbf{Q} \mathbf{K}.$$

22.9. Věta o podobných maticích. Dvě matice \mathbf{A} , \mathbf{B} téhož stupně n jsou podobné právě tehdy, když charakteristické determinanty těchto matic mají stejné elementární dělitele.

Důkaz: a) Ukažme nejprve, že uvedená podmínka je nutná. Nechť matice \mathbf{A} , \mathbf{B} téhož stupně n jsou podobné. Pak existuje taková regulární matice \mathbf{Q} , že je

$$\mathbf{B} = \mathbf{Q}^{-1}\mathbf{A}\mathbf{Q}.$$

Zároveň platí

$$\mathbf{E} = \mathbf{Q}^{-1}\mathbf{E}\mathbf{Q}, \quad |\mathbf{E}| = 1.$$

Tedy podle předešlé věty oba svazky matic $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A}$, $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{B}$ mají všechny elementární dělitele stejné. Avšak

$$|\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A}| = (-1)^n |\mathbf{A} - \lambda\mathbf{E}|, \quad |\lambda\mathbf{E} - \mathbf{B}| = (-1)^n |\mathbf{B} - \lambda\mathbf{E}|.$$

Proto také determinanty $|\mathbf{A} - \lambda\mathbf{E}|$, $|\mathbf{B} - \lambda\mathbf{E}|$ mají stejné elementární dělitele.

b) Ukažme nyní, že uvedená podmínka stačí. Nechť tedy $|\mathbf{A} - \lambda\mathbf{E}|$, $|\mathbf{B} - \lambda\mathbf{E}|$, a tudíž i $|\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A}|$, $|\lambda\mathbf{E} - \mathbf{B}|$ mají stejné elementární dělitele. Pak podle věty 22.8 existují takové regulární matice \mathbf{H} , \mathbf{K} , že je

$$\mathbf{E} = \mathbf{H}\mathbf{E}\mathbf{K}, \quad \mathbf{B} = \mathbf{H}\mathbf{A}\mathbf{K}.$$

Odtud máme $\mathbf{H} = \mathbf{K}^{-1}$, $\mathbf{B} = \mathbf{K}^{-1}\mathbf{A}\mathbf{K}$, takže matice \mathbf{A} , \mathbf{B} jsou podobné.

22.10. Weierstrassův neboli Jordanův kanonický tvar matice.

Buď \mathbf{B} libovolná matice stupně n . Vezměme v úvahu matice \mathbf{E} , \mathbf{B} , kde ovšem \mathbf{E} je jednotková matice řádu n . Svazek matic $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{B}$ je zřejmě maticí \mathbf{B} jednoznačně určen a je regulární.

Použijme Weierstrassovu větu 22.6 na matice \mathbf{E} , \mathbf{B} . Podle ní existuje regulární matice \mathbf{K} stupně n , pro niž platí

$$\mathbf{K}^{-1}\mathbf{B}\mathbf{K} = \mathbf{W},$$

kde matice \mathbf{W} má tvar (124). Přitom a_1, a_2, \dots, a_m značí kořeny a e_1, e_2, \dots, e_m exponenty příslušných elementárních dělitelů svazku $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{B}$.

Matice \mathbf{W} se nazývá *Weierstrassův neboli Jordanův kanonický tvar* matice \mathbf{B} , stručněji *kanonický tvar* matice \mathbf{B} .

Vidíme, že každá čtvercová matice je podobná svému kanonickému tvaru.

Příklad 23. Určeme pro matici \mathbf{A} z příkl. 19 a 20

1. elementární dělitele svazku matic $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A}$;
2. Weierstrassův kanonický tvar tohoto svazku;
3. kanonický tvar matice \mathbf{A} ;
4. matici \mathbf{K} , která převádí matici \mathbf{A} na její kanonický tvar.

Řešení: 1. Uvažovaný svazek matic je

$$\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A} = \begin{bmatrix} \lambda & 1 & -1 & 0 \\ 2 & \lambda - 1 & -1 & 1 \\ -2 & 1 & \lambda + 1 & -1 \\ 0 & -2 & +2 & \lambda \end{bmatrix} \quad (126)$$

Protože $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A} = -(\mathbf{A} - \lambda\mathbf{E})$, liší se v maticích $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A}$ a $\mathbf{A} - \lambda\mathbf{E}$ stejnohlé minory 1. a 3. stupně právě jenom znaménkem, kdežto stejnohlé minory 2. a 4. stupně jsou stejné. Odtud vzhledem k výpočtům v příkladu 19 (str. 100) máme

$$\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A} = \lambda^4.$$

takže elementární dělitele svazku (126) patří pouze k základu λ . Dále dostáváme s přihlédnutím k oněm výpočtům

$$h_1 = 0, h_2 = 0, h_3 = 1, h_4 = 4, \\ e'_1 = 0, e'_2 = 0, e'_3 = 1, e'_4 = 3.$$

Elementární dělitele svazku matic $\lambda\mathbf{E} - \mathbf{A}$ jsou tedy λ, λ^3 .

2. Weierstrassův kanonický tvar tohoto svazku je

$$\lambda\mathbf{E} - \mathbf{W} = \begin{bmatrix} \lambda & 0 & 0 & 0 \\ 0 & \lambda & -1 & 0 \\ 0 & 0 & \lambda & -1 \\ 0 & 0 & 0 & \lambda \end{bmatrix}.$$

3. Kanonický tvar matice \mathbf{A} je matice \mathbf{W} .
4. Matici \mathbf{K} určíme ze vztahu $\mathbf{K}^{-1}\mathbf{A}\mathbf{K} = \mathbf{W}$ neboli

$$\mathbf{A}\mathbf{K} = \mathbf{K}\mathbf{W}. \quad (127)$$

Označme-li

$$\mathbf{K} = \begin{bmatrix} a_1 & b_1 & c_1 & d_1 \\ a_2 & b_2 & c_2 & d_2 \\ a_3 & b_3 & c_3 & d_3 \\ a_4 & b_4 & c_4 & d_4 \end{bmatrix},$$

máme vztah (127) ve tvaru

$$\begin{bmatrix} 0 & -1 & 1 & 0 \\ -2 & 1 & 1 & -1 \\ 2 & -1 & -1 & 1 \\ 0 & 2 & -2 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a_1 & b_1 & c_1 & d_1 \\ a_2 & b_2 & c_2 & d_2 \\ a_3 & b_3 & c_3 & d_3 \\ a_4 & b_4 & c_4 & d_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_1 & b_1 & c_1 & d_1 \\ a_2 & b_2 & c_2 & d_2 \\ a_3 & b_3 & c_3 & d_3 \\ a_4 & b_4 & c_4 & d_4 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}.$$

Odtud po vynásobení obdržíme porovnáním stejnolehých prvků na obou stranách celkem 16 lineárních rovnic a 16 neznámých $a_1, b_1, c_1, \dots, d_4$. Obecná teorie zaručuje, že tyto rovnice mají netriviální řešení, tj. že všechny neznámé nejsou rovny nule.

Dostáváme rovnice

$$\begin{aligned} (1) \quad & -a_2 + a_3 = 0, \\ (2) \quad & -b_2 + b_3 = 0, \\ (3) \quad & -c_2 + c_3 = b_1, \\ (4) \quad & -d_2 + d_3 = c_1, \\ (5) \quad & -2a_1 + a_2 + a_3 - a_4 = 0, \\ (6) \quad & -2b_1 + b_2 + b_3 - b_4 = 0, \\ (7) \quad & -2c_1 + c_2 + c_3 - c_4 = b_2, \\ (8) \quad & -2d_1 + d_2 + d_3 - d_4 = c_2, \\ (9) \quad & 2a_1 - a_2 - a_3 + a_4 = 0, \\ (10) \quad & 2b_1 - b_2 - b_3 + b_4 = 0, \\ (11) \quad & 2c_1 - c_2 - c_3 + c_4 = b_3, \\ (12) \quad & 2d_1 - d_2 - d_3 + d_4 = c_3, \\ (13) \quad & 2a_2 - 2a_3 = 0, \\ (14) \quad & 2b_2 - 2b_3 = 0, \\ (15) \quad & 2c_2 - 2c_3 = b_4, \\ (16) \quad & 2d_2 - 2d_3 = c_4. \end{aligned}$$

Protože rovnice (13), (14), (9), (10) jsou násobky rovnic (1), (2), (5), (6), můžeme je vypustit, takže k řešení zbývá tato soustava rovnic

$$\begin{aligned}
 (1^*) \quad a_3 &= a_2, & (5^*) \quad a_4 &= -2a_1 + 2a_2, \\
 (2^*) \quad b_3 &= b_2, & (6^*) \quad b_4 &= -2b_1 + 2b_2, \\
 (3^*) \quad c_3 &= b_1 + c_2, & (7^*) \quad c_4 &= -2c_1 + 2c_2 + b_1 - b_2, \\
 (4^*) \quad d_3 &= c_1 + d_2, & (8^*) \quad d_4 &= -2d_1 + 2d_2 + c_1 - c_2, \\
 & & (9^*) \quad c_4 &= -2c_1 + 2c_2 + b_1 + b_2, \\
 & & (10^*) \quad d_4 &= -2d_1 + 2d_2 + c_1 + c_2 + b_1, \\
 & & (11^*) \quad b_4 &= 2c_2 - 2c_2 - 2b_1 = -2b_1, \\
 & & (12^*) \quad c_4 &= 2d_2 - 2d_2 - 2c_1 = -2c_1.
 \end{aligned}$$

Z rovnic (9*) a (7*) plyne

$$b_2 = 0,$$

kdežto z (8*) a (10*) máme

$$2c_2 = -b_1.$$

Dosadíme-li tyto dva výsledky do předešlých rovnic, dostaneme

$$\begin{aligned}
 a_3 &= a_2, & d_3 &= d_2 + c_1, & d_4 &= -2d_1 + 2d_2 + c_1 + \frac{1}{2}b_1 \\
 b_2 &= b_3 = 0, & a_4 &= 2a_2 - 2a_1, & 2c_2 &= -b_1. \\
 2c_3 &= b_1, & b_4 &= -2b_1, & c_4 &= -2c_1
 \end{aligned}$$

Máme tedy 10 rovnic pro 16 neznámých. Můžeme proto 6 veličin zvolit (ale tak, aby matice \mathbf{K} byla regulární).

Zvolíme-li např. $a_1 = 0$, $b_1 = 2$, $c_1 = 0$, $d_1 = 1$, $a_2 = 1$, $d_2 = 0$, pak bude $b_2 = 0$, $c_2 = -1$, $a_3 = 1$, $b_3 = 0$, $c_3 = 1$, $d_3 = 0$, $a_4 = 2$, $b_4 = -4$, $c_4 = 0$, $d_4 = -1$ a obdržíme

$$\mathbf{K} = \begin{bmatrix} 0 & 2 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & -1 & 0 \\ 1 & 0 & 1 & 0 \\ 2 & -4 & 0 & -1 \end{bmatrix};$$

přítom $|\mathbf{K}| = -4$, takže matice \mathbf{K} je regulární.